

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فارسی (۳)

رشته های ریاضی و فیزیک - علوم تجربی - ادبیات و علوم انسانی - علوم و معارف اسلامی

پایه دوازدهم

دوره دوم متوسطه

بهمن ماه ۱۳۹۸

جهان را بلندی و پستی تویی

ندانم چه ای، هر چه هستی تویی

"میراث فرهنگی هر ملتی، ادبیات آن ملت است."

نکات مهم فارسی (۳) : پایه دوازدهم

طراح: خانم تیموری

دبیر دبیرستان های شهرستان کوهدشت

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
درس اول: شکر نعمت	۴
درس دوم: مست و هوشیار	۱۱
درس سوم: آزادی / دفتر زمانه	۱۶
درس پنجم: دماوندیه	۱۹
درس ششم: نی نامه	۲۳
درس هفتم: در حقیقت عشق	۲۷
درس هشتم: از پاریز تا پاریس	۳۰
درس نهم: کویر	۳۴
درس دهم: فصل شکوفایی	۳۹
درس یازدهم: آن شب عزیز	۴۳
درس دوازدهم: گذر سیاوش از آتش	۴۸
درس سیزدهم: خوان هشتم	۵۵
درس چهاردهم: سی مرغ و سیمرغ	۶۲
درس شانزدهم: کباب غاز	۶۹
درس هفدهم: خنده تو	۷۳
درس هجدهم: عشق جاودانی	۷۵

بسمه تعالی

درس اول: شکر نعمت

«شکر نعمت» از دیباچه گلستان سعدی جزء ادب تعلیمی است.

گلستان سعدی ۸ باب دارد. در سال ۶۵۶ ه. ق نوشته شد.

دیباچه گلستان سعدی، بهترین نمونه "تحمیدیه" در ادب فارسی است.

نثر: مسجع و آهنگین

مضمون درس "شکر نعمت": حمد و ستایش خداوند و مدح پیامبر(ص).

گنج حکمت: گمان: کلیله و دمنه ترجمه نصرالله منشی.

قلمرو زبانی:

- ۱) معنی واژگان مشخص شده زیر را بنویسید.
 ۱. هر نفسی که فرو می رود، ممد حیات است.
 ۲. شفیع مطاع نبی کریم // قسیم جسیم نسیم و سیم
 ۳. پرده ناموس بندگان به گناه فاحش ندرد و وظیفه روزی به خطای منکر ببرد.
 ۴. اطفال شاخ را به قدوم موسم ربیع کلاه شکوفه بر سر نهاد.
 ۵. صفوت آدمیان و تتمه دور زمان * * یکی از صاحب دلان سر به جیب مراقبت فرو برده بود.
 ۶. یکی از صاحب دلان در بحر مکاشفت مستغرق شده.
 ۷. عصاره تاکی به قدرت او شهد فایق شده - واصفان حلیه ی جمالش
- ۲) برای هر کدام از واژگان متن «واصفان حلیه جمالش به تحیر منسوب» می توان یک «هم آوا» ذکر کرد. آن را همراه با معنی بیان کنید.
- ۳) نوع حذف را در ابیات و عبارات زیر مشخص کنید.
 - ۱) بنده همان به که ز تقصیر خویش // عذر به درگاه خدای آورد
 - ۲) همه از بهر تو سرگشته و فرمانبردار // شرط انصاف نباشد که تو فرمان نبری
 - ۳) گه از دیوار سنگ آمد گه از در / گهم سر پنجه خونین شد گهی سر
 - ۴) فروغ رای تو مصباح راه های مخوف / عنان عزم تو مفتاح ملک های حصین
 - ۵) باران رحمت بی حسابش همه را رسیده و خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده.

۴) با توجه به عبارات زیر به سوال‌ها پاسخ دهید.

۱) «منتّ خدای را، عزّوجلّ که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت».

۲) هر نفسی که فرو می‌رود، ممد حیات است و چون بر می‌آید مُفْرَح ذاتّ.

الف) واژه‌ای را بیابید که «هم آوای» آن وجود داشته باشد.

ب) نوع حذف را مشخص کنید.

پ) در عبارات فوق، کلمات سجّع را بیابید. (قلمرو ادبی)

ث) متن فوق، یادآور کدام آرایه ادبی است؟ (قلمرو ادبی)

برخی واژگان «هم آوا» (جهت دانش افزایی)

خوار = کم ارزش و کوچک // خار = تیغ گل یا خاشاک

سد = دیواری برای جمع کردن آب // صد = عددی در ریاضی

ثری = خاک و زمین // سرا = خانه

خاست = بلند شد // خواست = میل، آرزو، طلب

ثواب = پاداش اخروی // صواب = درست

غازی = جنگجو // قاضی = قضاوت کننده

عَلَم = پرچم // اَلَم = درد و رنج

غریب = بیگانه // قریب = نزدیک

نواحی = ناحیه‌ها // نواهی = نهی شده‌ها

آری = بله // عاری = بدون چیز

عرض = پهنا // ارض = زمین // ارز = پول خارجی

عاجل: تند و سریع / آجل: آینده

نصر = پیروزی // نسر = کرکس

نثر = نوشته‌ای که شعر نیست

غزا = جنگ // قضا = تقدیر الهی // غذا = خوردنی

سیف = شمشیر // صیف = تابستان

عمارت = آبادانی // امارت = فرمان‌روایی

حیات = زندگی // حیاط = زمین با حد و حدود، حصار

اساس = بنیاد و پایه // اثاث = لوازم خانه

خان = سرور، رئیس // خوان = سفره

منسوب: نسبت داده شده / منصوب: به شغلی گماشته شده /

سبا: نام شهری / صبا: بادی از مشرق

صواب: راست و درست / ثواب: پاداش. مزد

ثنا: ستایش // ثنا: روشنی

۵) نوع «را» را در عبارت زیر مشخص کنید.

الف) «منت خدای را، عزوجل که طاعتش موجب قربت است.» را بنویسید.

ب) اطفال شاخ را به قدوم موسم ربیع کلاه شکوفه بر سر نهاده.

پ) فرآش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترده و دایه ابر بهاری را فرموده.

ت) ای مرغ سحر عشق ز پروانه بیاموز // کان سوخته را جان شد و آواز نیامد»

ث) از این بوستان که بودی، ما را چه تحفه کرامت کردی؟

ج) گفت: به خاطر داشتم که چون به درخت گل رسم، دامنی پر کنم هدیه اصحاب را.

۶) نوع «واو» را در مصرع دوم مشخص کنید. کرم بین و لطف خداوندگار // گنه بنده کرده و او شرم سار

۶) با توجه به بیت: «ابر و مه و باد و خورشید و فلک در کارند // تا توانی به کف آری و به غفلت نخوری»

به سوال ها پاسخ دهید.

الف) نوع «واو» در هر دو مصرع را مشخص کنید. در مصرع اول، عطف است. در مصرع دوم، ربط است.

ب) «واو» در مصرع دوم، ربط است.

پ) نوع جمله (ساده / مرکب) را مشخص کنید. با توجه به حرف پیوند ساز «تا»، جمله، از نوع جمله مرکب است.

۸) با توجه به معنی داده شده، معادل مناسب را انتخاب کنید.

الف	ب
الف) حالتی که در آن، احساس بیگانگی و ملاحظه و رودربایستی نباشد؛ خودمانی شدن	مراقبت
ب) روی گردانی از چیزی، روی گردانی، انصراف	مکاشفت
پ) بازگشت به سوی خدا	اعراض
ت) پی بردن به حقایق	انبساط
ث) نگاه داشتن دل از توجه به غیر حق	انابت

۹) واژه مناسب را از داخل کمانک انتخاب کنید.

الف همه از (بهر / بحر) تو سرگشته و فرمانبردار

ب) طاعتش موجب (قربت / غربت) است و به شکر اندرش مزید نعمت.

پ) نتوان (شبهه / شبیح) تو گفتن که تو در وهم نیایی

ت) هر گه که یکی از بندگان گنهکار پریشان روزگار، دست (انابت / عنابت) به امید اجابت به درگاه حق جلّ و علا بردارد.

۱۰) با توجه به بیت: «ملکا ذکر تو گویم که تو پاکی و خدایی // نروم جز به همان ره که توأم راه نمایی»، نقش «م» در «توأم» را بنویسید.

۱۱) «ضمیرهای پیوسته» را در موارد زیر بیابید و نقش هر یک را بنویسید.

الف) بوی گلچمن مست کرد که دامنم از دست برفت.

ب) ای بی نشان محض نشان از که جویمت؟ // گم گشت در تو هر دو جهان از که جویمت؟

پ) هرگز نقش تو از لوح دل و جان نرود // هرگز از یاد من آن سرو خرامان نرود

قلمرو ادبی:

۱۲) با توجه به عبارات زیر به سوالات پاسخ دهید؟

«عاکفان کعبه جلالش به تقصیر عبادت معترف که «ما عبدناکَ حَقَّ عِبَادَتِکَ» و واصفان حلیه جمالش به تحیر منسوب که

«ما عَرَفْنَاکَ حَقَّ مَعْرِفَتِکَ». باران رحمت بی حسابش همه را رسیده و خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده»

الف) عباراتی که زیرشان خط کشیده شده است؛ چه آرایه ای دارند؟

ب) کدام بخش متن، آرایه تضمین دارد؟

پ) بین دو کلمه «رسیده و کشیده» آرایه وجود دارد.

ت) با توجه به عبارت بالا، نوع حذف را مشخص کنید.

۱۳) مفهوم مشترک «واصفان حلیه جمالش به تحیر منسوب» و بیت «هیچ نقاشی نمی بیند که نقشی بر کند // وان که دید از

حیرتش کلک از بنان افکنده ای» را بنویسید.

۱۴) جناس همسان، را در ابیات زیر مشخص کنید.

الف) «از دست و زبان که برآید // کز عهده شکرش به درآید؟»

۱۵) با توجه به عبارات زیر به پرسش ها پاسخ دهید:

«از دست و زبان که برآید // کز عهده شکرش به درآید. اِعملوا آلَ داوَدَ شُکْرًا وَ قَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِ الشُّکُورِ»

الف) مجاز را در بیت فوق بیابید.

ب) عبارت عربی، کدام آرایه را فرایاد می آورد؟

۱۶) در عبارت «فراش باد صبا را گفته تا فرس زمرّدین بگسترد و دایه ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات در مهد زمین پیرو درختان را به خلعت نوروژی قبای سبز ورق در بر گرفته. بوی گلم چنان مست کرد که دامنم از دست رفت» به سوالات پاسخ دهید؟

الف) قسمت های مشخص شده چه آرایه های مشترکی دارند؟

ب) کنایه متن را ذکر کنید.

پ) متن فوق چند «اضافه تشبیهی» دارد؟

۱۷) در بیت «ای مرغ سحر عشق ز پروانه بیاموز // کان سوخته را جان شد و آواز نیامد» کلمات مشخص شده، نماد هستند؟

۱۸) با توجه به ابیات به سوالات پاسخ دهید:

الف) «ای مرغ سحر عشق ز پروانه بیاموز // کان سوخته را جان شد و آواز نیامد»

ب) «این مدعیان در طلبش بی خبراند // کانرا که خبر شد خبری باز نیامد»

۱) در بیت «الف»، در عبارت «ای مرغ سحر» کدام آرایه بر زیبایی کلام افزوده است؟

۲) در بیت دوم، مقصود از «خبری باز نیامد» به کدام حدیث تلمیح دارد؟

۳) در بیت نخست، مقصود «آواز نیامدن» و «خبری باز نیامد» چه آرایه مشترکی دارند؟

۱۹) آرایه های بیت زیر را بنویسید.

چه غم دیوار امت را که دارد چون تو پشتیان؟ // چه باک از موج بحر آن را که باشد نوح کشتیان؟

قلمرو فکری:

۲۰) با توجه به متن زیر به سوالات پاسخ دهید.

«یکی از صاحب دلان سر به جیب مراقبت فرو برده بود و در بحر مکاشفت مستغرق شده؛ آن گه که از این معاملت باز آمد، یکی از یاران به طریق انبساط گفت: «از این بوستان که بودی، ما را چه تحفه کرامت کردی؟ گفت: به خاطر داشتم که چون به درخت گل رسم، دامنی پر کنم هدیه اصحاب را، چون برسیدم، بوی گلم چنان مست کرد که دامنم از دست برفت»

الف) منظور از «صاحب دلان» چه کسانی هستند؟ ب) «دامن از دست رفتن» کنایه از چیست؟

پ) منظور از «سر به جیب مراقبت فرو بردن» چیست؟ ت) منظور از «بوستان» چیست؟

ث) آرایه جیب مراقبت و بحر مکاشفت را بنویسید. (قلمرو ادبی)

۲۱) مفهوم مشترک ابیات زیر را بنویسید.

الف) « این مدعیان در طلبش بی خبرانند // کانرا که خبر شد خبری باز نیامد»
 ب) « هر کرا اسرار کار آموختند // مهر کردند و دهانش دوختند»
 پ) لاف تقرّب مزین به حضرت جانان / زان که خموش اند بندگان مقرب
 ت) عاشقان کشتگان معشوقند // بر نیاید ز کشتگان آواز
 ت) عارفان که جام حق نوشیده اند // رازها دانسته و پوشیده اند
 ث) مهر خاموشی است بر عنان این سر بسته راز // نیست با گوش و زبان کاری بیان عشق را
 ج) مگو سوخت جان من از فرط عشق // خموشی است هان، اولین شرط عشق
 چ) محرم این هوش جز بی هوش نیست // مر زبان را مشتری جز گوش نیست
 ۲۲) با توجه به بیت: «گر کسی وصف او ز من پرسد // بی دل از بی نشان چه جوید باز» به سوالات پاسخ دهید.
 الف) مفهوم بیت را بنویسید.

ب) منظور از واژگان «بی دل» و «بی نشان» را بنویسید.

پ) نوع جمله (ساده / غیر ساده) را مشخص کنید. (قلمرو زبانی)

قرابت معنایی بیت فوق:

الف) در قیاس در ننگجی و به وصف در نیایی // متحیرم در اوصاف جمال و روی و زینت
 ۲۳) با توجه به بیت: « شفیحٌ مطاع نیی کریم // قسیم جسیم نسیم و سیم » جدول زیر را کامل کنید.

معنا	واژه معادل
الف) دارای نشان پیامبری	
ب) خوش بو	
پ) خوش اندام	
ت) اطاعت شده	

۲۴) عبارات زیر را به نثر روان امروزی برگردانید.

۱. منت خدای را عز و جلّ که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت
۲. اطفال شاخ را به قدوم موسم ربیع کلاه شکوفه بر سر نهاد.
۳. عصاره ی تاکی به قدرت او شهد فایق شده و تخم خرمایی به تربیتش نخل باسق گشته.
۴. پرده ی ناموس بندگان به گناه فاحش ندرد و وظیفه ی روزی به خطای منگر نبرد.
۵. درختان را به خلعت نوروزی قبای سبز ورق در برگفته

۶. تخم خرمايي به تربيتش نخل باسق گشته.
۷. هر نفسی که فرو می رود ممد حیات است و چون بر می آید مفرح ذات .
۸. بازش بخواند باز اعراض کند.
۹. دایه ی ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات در مهد زمین پیرورد.
۱۰. هر نفسی که فرو می رود ممد حیات است.
۱۱. یکی از صاحب دلان سر به جیب مراقبت فرو برده بود.
۱۲. در خبر است از صفوت آدمیان.
۱۳. اطفال شاخ را به قدوم موسم ربیع کلاه شکوفه بر سر نهاد.
۱۴. عاکفان کعبه جلالش به تقصیر عبادت معترف.
۱۵. صفوت آدمیان و تتمه ی دور زمان.
۱۶. به خاطر داشتم که چون به درخت گل رسم دامنی پر کنم هدیه ی اصحاب را چون برسیدم ، بوی گلم چنان مست کرد که دامنم از دست برفت.

۲۵) با توجه به عبارت « وظیفه ی روزی به خطای منکر نبرد » :

الف. عبارت به کدام صفت خداوند اشاره دارد؟
ب. منظور از « وظیفه ی روزی » چیست؟

۲۶) عبارت « پرده ی ناموس بندگان به گناه فاحش ندرد.» بر کدام صفت پروردگار تأکید دارد؟

۲۷) در بیت « بنده همان به که ز تقصیر خویش / عذر به در گاه خدای آورد» منظور از « تقصیر » چیست؟

۲۸) در بیت زیر مراد از « مرغ سحر » و « پروانه » چیست؟

ای مرغ سحر عشق ز پروانه بیاموز / کان سوخته را جان شد و آواز نیامد.

بیت فوق با ابیات زیر قرابت مفهومی دارد.

۱. هر که را اسرار حق آموختند / مهر کردند و دهانش دوختند

۲. چه قصه بود ندانم دلا فسانه عشق؟ / که هر که گوش به آن کرد، از زبان افتاد

۳. نالیدن بلبل ز نوآموزی عشق است / هرگز نشنیدم ز پروانه صدایی

۲۹) مفهوم مشترک چهار بین فوق را بنویسید.

۳۰) در عبارت زیر سعدی به کدام صفات خداوند اشاره می کند؟

خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده، پرده ی ناموس بندگان به گناه فاحش ندرد.

۳۱) در عبارت « فراش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترده.» مقصود از « فرش زمردین » چیست؟

۳۲) منظور از « درخت گل » در عبارت زیر چیست؟

گفت: « به خاطر داشتم که چون به درخت گل رسم دامنی پر کنم هدیه ی اصحاب را »

۳۳) با توجه به بیت زیر، به سوال ها پاسخ دهید.

چه غم دیوار اُمّت را که دارد چون تو پشتیبان؟ / چه باک از موج بحر آن را که باشد نوح کشتیبان؟

الف) مفهوم بیت را بنویسید.

ب) منظور از «تو» کیست؟

بیت فوق با بیت زیر قرابت معنایی دارد.

«دست در دامن مردان زن و اندیشه مدار / هر که با نوح نشیند چه غم از طوفانش»

۳۴) مفهوم عبارات و ابیات زیر را بنویسید.

الف) از دست و زبان که بر آید / کز عهده شکرش به در آید.

ب) واصفان حلیه جمالش به تقصیر عبادت معترف که : ما عَبَدْنَاكَ حَقَّ عِبَادَتِكَ :

پ) عاشقان کشتگان معشوقند / بر نیاید ز کشتگان آواز.

ت) این مدعیان در طلبش بی خبران اند / کان را که خبر شد، خبری باز نیامد.

۳۵) معنی و مفهوم عبارت «عاکفان کعبه جلالش به تقصیر عبادت معترف که ما: عبدناک حقّ عبادتک» را بنویسید.

۳۶) مفهوم عبارت زیر را بنویسید.

«باران رحمت بی حسابش همه را رسیده و خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده».

پاسخنامه سؤال های درس ۱ تا ۱۸ فارسی (۳)

درس اول: شکر نعمت

پاسخ قلمرو زبانی

۱. (۱) یاری گر ***۲. شفاعت کننده / اطاعت شده / پیام آور / صاحب جمال / خوش اندام / نسیم: خوش بو / وسیم: داراس نشان پیامبری ***۳. آشکار و واضح / مقرر و وجه معاش / زشت و ناپسند ***۴. آمدن فصل بهار ***۵. برگزیده / مایه تمامی و کمال گردش روزگار / گریبان / حالت تفکر عارفانه نگاه داشتن دل از توجه به غیر حق ***۶. کشف کردن و آشکار ساختن، در اصطلاح عرفانی در معنی پی بردن به حقایق است ***۷. افشرد، شیر / برگزیده، برتر / زیور و زینت
۲. (منسوب: نسبت داده شده. هم آوای آن: منصوب: برقرار شده، به مقامی گماشته شده)
۳. الف: حذف به قرینه معنوی فعل «است» بعد از «به» در مصرع اول *** (۲. حذف معنوی: فعل «هستند» در مصرع اول فرمانبردار (هستند) ***۳. حذف به قرینه لفظی «سنگ آمد» بعد از «گهی از در (سنگ آمد)» / حذف به قرینه لفظی فعل «شد» بعد از گهی سر (خونین شد) ***۴. حذف فعل «است» به قرینه معنوی در پایان هر دو مصرع ***۵. حذف فعل «است» به قرینه معنوی بعد از «رسیده و کشیده»
۴. الف: قربت: نزدیکی // غربت: دوری... (ب) حیات: زندگی / حیاط: محوطه *** در هر دو گزینه، حذف به قرینه لفظی داریم. الف: فعل «است» بعد از نعمت، حذف شده. در گزینه «ب» فعل «است» بعد از ذات، حذف شده / پ: ۱۱ سجع در واژه های قربت و نعمت / ۲: سجع در حیات و ذات) *** (ث) علاوه بر سجع، تلمیح به آیه ۷ سوره ابراهیم دارد: «لئن شکرتم لأزیدنکم: اگر شکر گزار بنعمت ها بودید، نعمت هایم را افزون خواهم نمود.» همچنین ضرب المثل «شکر نعمت نعمت افزون کند / کفر نعمت، از کفت بیرون کند» را فریاد می آورد.
۵. الف) حرف اضافه: برای (تخصیص) (ب) رای فک اضافه (سر اطفال شاخ) (پ) به معنی حرف اضافه «به» (ت) فک اضافه * (ث) حرف اضافه به معنی «برای» * (ج) حرف اضافه به معنی «برای»
۶. ربط (پیوند)
۷. الف) نوع «واو» در مصرع اول، عطف است. در مصرع دوم، ربط است / (ب) «واو» در مصرع دوم، ربط (پیوند) است / (پ) نوع جمله، با توجه به حرف پیوند ساز «تا»، جمله، از نوع جمله مرکب است.
۸. الف) انبساط *** (ب) اعراض *** (پ) انابت *** (ت) مکاشفت *** (ث) مراقبت
۹. الف) بهر * (ب) قربت * (پ) شبه * (ت) انابت
۱۰. مضاف الیه برای «راهنما»: راهنمای من
۱۱. الف) «م» در گلم و دامنم، جهش ضمیر دارند. «م» در «گلم»: در نقش مفعول / در «دامنم»: مضاف الیه «دست» (دست من) *** (ب) «ت» در جویمت، مضاف الیه «نشان» (نشان تو) مضاف الیه / «ت» در جویمت مصرع دوم: مفعول: تو را می جویم *** (پ) «م» در هر گرم: مضاف الیه «جان» است

قلمرو ادبی

۱۲. پاسخ: الف: اضافه تشبیهی *** ب: ما عبدناكَ حقَّ عبادتِكَ / ما عَرَفْنَاكَ حقَّ مَعْرِفَتِكَ *** پ: سجع *** حذف فعل «هستند» به قرینه معنوی، بعد از معترف و منسوب .
۱۳. وصف ناپذیری اوصاف خداوند و تحیر و سرگشتگی بنده از وصف خداوند.
۱۴. «که» در مصرع اول: ضمیر پرسشی است در معنی چه کسی / که در مصرع دوم: حرف ربط وابسته ساز است.
۱۵. پاسخ: الف) دست: مجاز از «قدرت و توانایی» - زبان: «مجاز از سخن گفتن» * ب) تضمین
۱۶. پاسخ: الف: استعاره مصرحه از سبزه ها چمن ها *** بوی گل: استعاره مصرحه از جلوه های عشق و معرفت الهی. ***
ب) دامنم از دست برفت: کنایه از «از خود بی خود شدن» «از دست رفتن اختیار و اراده» *** پ) فرآش باد صبا / دایه ابر بهاری / بنات نبات / مهد زمین / قبای سبز ورق ***
۱۷. پاسخ: به ترتیب عاشق غیر واقعی *** عاشق واقعی
۱۸. پاسخ: ۱) تشخیص و استعاره مکنیه * ۲) مَن عَرَفَ اللَّهَ كَلَّ لِسَانُهُ * ۳) کنایه
۱۹. استفهام انکاری در هر دو مصرع. چه غم: غمی نیست / چه باک: باکی نیست * دیوار امت: اضافه تشبیهی * اشاره به داستان نوح: تلمیح * پشتیبان: کشتیان: جناس ناهمسان * نوح و بحر و موج و کشتیان: مراعات نظیر * تکرار: چه * واج آرای مصوت «ا» * اسلوب معادله (مصرع دوم مثالی است برای مصرع اول). ایهام تناسب: پشتیبان: در اینجا به معنی حامی و در معنی دیگر چوبی که جهت استحکام به پشت دیوار می زند با دیوار تناسب دارد.

قلمرو فکری:

۲۰. الف) عارفان و خداشناسان *** ب) کنایه از «از خود بی خود شدن، اختیار از دستم رفت» *** پ) کنایه از در حالت تفکر عارفانه، قلب خود را از هر چه غیر خداست حفظ کردن / تفکر عارفانه *** ت) استعاره از عالم غیب و مکاشفه
ث) جیب مراقبت: اضافه استعاری (تشخیص) / بحر مکاشفت: اضافه تشبیهی.
۲۱. پاسخ: تأکید بر راز داری در عشق و بی ادعایی (مَن عَرَفَ اللَّهَ كَلَّ لِسَانُهُ)
۲۲. الف) وصف ناپذیری خداوند ب) بی دل: کنایه از عاشق * بی نشان: کنایه از معشوق (خداوند) *** پ) غیر ساده (مرکب)
۲۳. الف) وسیم ب) نسیم پ) جسیم ت) مُطَاع .
۲۴. ۱. سپاس خداوند عزیز و بلند مرتبه را که اطاعت از او موجب نزدیکی به او می شود و شکر نعمت هایش باعث افزایش نعمت می شود. ۲. شکوفه را همچون کلاهی به خاطر آمدن فصل بهار بر سر شاخه های کوچک قرار داده است. ۳. شیر ی درخت انگوری به قدرت خداوند به شیرینی برگزیده و خوبی تبدیل شد و هسته ی خرما با پرورش او (خداوند) به نخل بلندی تبدیل شد. ۴. پرده ی آبروی بندگانش را به خاطر گناهان فاحش و قطعی آن ها نمی دَرَد (آبرویشان را نمی ریزد) و روزی مقرر شده را به خاطر خطاهای زشت انسان قطع نمی کند. ۵. به عنوان هدیه و تحفه ی عید نوروز بر تن درختان لباسی از برگ های سبز پوشانده است.

۶. هسته کوچک خرمایی به واسطه پرورش وی تبدیل به درخت خرماى بلندی شده. ۷. هرگاه نفس را به داخل می کشیم باعث ادامه ی زندگی است و وقتی بیرون می آید باعث شادی جان می شود. ۸. مجددا بنده گنهکار، خداوند را مورد خطاب قرار می دهد (و از وی طلب بخشش و مغفرت می کند)؛ ولی خداوند روی برگرداند. ۹. به ابر بهاری که همچون دایه ای است دستور داده تا دختران گیاه را در گهواره زمین پرورش دهد.

۱۰. هرگاه نفس را به داخل می کشیم باعث ادامه ی زندگی است و وقتی بیرون می آید باعث شادی جان می شود. ۱۱. یکی از خداشناسان به حالت تأمل و تفکر عارفانه فرو رفته بود. ۱۲. خبر: حدیث. صفوت: برگزیده ۱۳. بر سر شاخه های کوچک با رسیدن فصل بهار کلاهی از شکوفه گذاشته است. ۱۴. گوشه نشینان کعبه ی جلال الهی به کوتاهی کردن در عبادت اعتراف می کنند. ۱۵. برگزیده آدمیان و باقی مانده گردش روزگار (حضرت محمد (ص)) ۱۶. به یادم بود وقتی به درخت گل برای هدیه ی دوستان دامنم را پر از گل کنم وقتی رسیدم بوی گل چنان مرا مست کرد که اختیارم را از دست دادم.

۲۵. کوتاهی کردن در عبارت (گناه)

۲۶) ستار العیوب (پوشاننده ی عیب ها یا عیب پوشی)

۲۷) (ناتوانی بنده از سپاسگزاری شایسته خداوند)

۲۸) مرغ سحر استعاره از کسانی که ادعای عشق دارند. پروانه: عاشق حقیقی.

۲۹) سکوت عاشقان واقعی در برابر مصائب و مشکلات راه عشق/عاشقی و خاموشی و بی ادعایی/پاکبختگی و بی ادعایی

۳۰) خداوند منعم و رزاق، ستار العیوب.

۳۱) سبزه ها

۳۲) جمال حق، جلوه ای از جمال حق.

الف. رزاق بودن **** ب. روزی ای که برای هر کس مقرر شده است.

۳۳) الف). پشت گرمی امت به پیامبر(ص) / لزوم همراهی حامی و پشتیبان ** ب) حضرت محمد (ص)

۳۴) الف) ناتوانی انسان در شکرگذاری از الطاف خداوند. ب) (تجیر و سرگشتگی و ناتوانی انسان از شناخت خداوند بزرگ)

پ) خاموشی و سکوت عاشقان واقعی ** ت) بی ادعایی و بی خبری عاشق حقیقی از وجود خویش

۳۵) معنی: گوشه نشینان بارگاه باشکوه خداوند به کوتاهی خود در عبارت اقرار می کنند و می گویند: آن چنان که شایسته توست ، تو را نپرستیدیم. (مفهوم: عجز انسان در عبادت)

۳۶) فراگیر بودن و عام بودن رحمت خدا.